

Էդուարդ Ջոհրաբյան

ՀԱՅ-ԱՂԲԵԶԱՆԱԿԱՆ ՀԱԿԱՍԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՊԿ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹՅԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄՆԵՐԻ ՇՈՒՌՋ

Բանալի բառեր-Աշխարհակարգ, ռազմաքաղաքական համագործակցություն, պայմանագիր, ագրեսիա, անվտանգություն, փաստաթղթային պարտավորություններ, ներհասարակական դիսկուրս, ռազմական միջամտություն, սադրանք, հիմնադրույթներ:

1991թ. դեկտեմբերին ԽՍՀՄ փլուզումից հետո, ԱՊՀ-ի ստեղծման կոչին առաջինն արձագանգեց Հայաստանը: Նույնա մսին Ռուսաստանը ճանաչեց Հայաստանի անկախությունը, իսկ 1992 թ. ապրիլի 3-ին նրանց միջև հատատվեցին պաշտոնական դիվանագիտական միջպետական հարաբերություններ, որից հետո դրանք թևակոխեցին ամենատարբեր ոլորտներում դինամիկ զարգացման և արդյունավետ համագործակցության փուլ¹: Աշխարհաքաղաքական նոր իրողությունների հետևանքով խորհրդային նախկին բոլոր հանրապետությունների առջև ծառայեցավ նոր աշխարհակարգին հարմարվելու և սեփական ազգային շահերը պաշտպանելու խնդիրը: Ռուսաստանի արտաքին քաղաքականությունը ևս մտավ սեփական ինքնության որոնման նոր փուլ: Ներքաղաքական լուրջ տարածայնություններն ու միջիշխանական թեժ պայքարում ի վերջո՝ 1992-1993 թթ. սահմանագլխին Մոսկվայում հաջողվեց հասնել համեմատաբար կայուն փոխհամաձայնության՝ նախկին խորհրդային Միության տարածքում վարվելիք քաղաքականության հիմնադրույթների շուրջ: ԱՊՀ երկրների հետ հարաբերություններում ռուսաստանյան քաղաքականության մի շարք նոր հայեցակարգային մոտեցումները, որոնք արդեն 1993 թ. սկզբին հաստատագրվեցին իբրև պաշտոնական քաղաքականության կանխադրույթներ, աչքի էին ընկնում բավականաչափ կոշտ ձևակերպումներով: Ի տարբերություն ոչ հարատև լիբերալ արտաքին քաղաքական «բաղադրիչի» /1991-1992 թթ./ հենց այդ ռազմավարական մոտեցումները շատ շուտով վերածվեցին ՌԴ դոկտրինալ քաղաքականության հիմնադրույթների²: Պաշտոնապես ձևակերպվեց ՌԴ ողջ հետխորհրդային տարածքում հատուկ պատասխանատվության մասին թեզը: Հարավկովկասյան երկրներում Ռուսաստանի դիրքերի ժամանակավոր թուլացումը հաղթահարվեց շատ արագ և 1993 թ. գիտակցելով Ռուսաստանի իրական ազդեցության նշանակությունը թեժ կետերի իրադրության վրա Վրաստանին և Ադրբեջանին նույնպես միջոց մտնելու ԱՊՀ-ի կազմի մեջ:

Ռուսաստանի ազգային շահերը թելադրում են նրա ներքին և արտաքին քաղաքականության ռազմավարությունը, որը մի կողմից ենթադրում է միջազգային ասպարեզում Ռուսաստանի արժանավայել և ռազմաստրատեգիական հնարավորություններին համապատասխան տեղ և դերակատարություն աշխարհաքաղաքական, տնտեսական, ինտելեկտուալ, մշակութային առումներով, այսինքն Ռուսաստանի կորցրած հնարավորությունների վերականգնում: Մյուս կողմից՝ ԱՊՀ երկրների հետ բազմակողմանի և փոխշահավետ համագործակցության ապահովում և ձգտում դառնալու նրանց համարկման գործընթացի առաջատար, այդ թվում նաև տարածաշրջանային մակարդակներում: Ռուսաստանի նման միտումները համահունչ են նաև ԱՄՆ-ի քաղաքականությանը այն առումով, որ Ռուսաստանը հանդես է գալիս որպես զսպող, սահմանափակող, կանխարգելիչ և կայունացնող գործոն Եվրասիայում: Այս տեսանկյունից Ռուսաստանի դերակատարությունը հարավկովկասյան տարածաշրջանում և մասնավորապես Հայաստանում ապագայում լինելու է ծանրակշիռ ու երկարաժամկետ: Հետխորհրդային տարածքի հեռանկարների վերաբերյալ Ռուսաստանի և Արևմուտքի/ԱՄՆ/ հարաբերություններում ժամանակավոր «ռազմական դադարի» հաստատումը

¹ ՀՀ ԱԳՆ, պատմադիվանագիտական բաժին, ց. 5, գ. 283, թ.69:

² Концепция внешней политики РФ/1993/ Военная доктрина Российской Федерации/полный текст/ Указ Президента РФ И706, 21.04.2000г.

ժամանակային առումով համընկավ Բ. Ելցինի, Բ. Քլինթոնի նախագահական երկրորդ ժամկետների հետ: Այդ հանգամանքը տարածաշրջանում ռուս-ամերիկյան համագործակցության լավ հնարավորություններ էր ստեղծում¹: 1990-ական թթ. կեսերին Արևմուտքում ամրապնդվեց այն տեսակետը, ըստ որի՝ Հարավային Կովկասում և ԱՊՀ տարածքում որևէ լուրջ նախագծի իրագործումն առանց ՌԴ ուղղակի կամ անուղղակի մասնակցության անիրատեսական համարվեց:

Հաշվի առնելով աշխարհաքաղաքական նոր իրողություններն ու պաշտպանական արդի կարիքները՝ որոշում ընդունվեց արագորեն վերամիավորել նախկին միութենական հանրապետությունները մեկ միասնական պաշտպանական գոտու մեջ: 1992 թ. մայիսի 15-ին Տաշքենդում ստորագրվեց ԱՊՀ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագիրը: Պաշտպանական այդ միության ստեղծման նախաձեռնողը ՌԴ պաշտպանության նախարարությունն էր: Վերջինս վճռորոշ դեր խաղաց արտաքին քաղաքական նոր գերակայությունների ձևավորման գործում: Անհրաժեշտ է նկատել, որ ԱՊՀ սահմաններում միջպետական հարաբերությունները «կարգավորելու» բացառիկ իրավունքը վերապահվում էր Ռուսաստանին: Վերջինիս համար առանցքային էր դառնում ռազմավարական մեկ այլ հիմնադրույթ՝ հետխորհրդային տարածքում ստեղծված «status quo»-ի պահպանումը և ՌԴ հատուկ շահերի գոտում «երրորդ ուժերի» հաստատման փորձերի արգելափակումը: Արդեն 1990-ականների կեսերին ՌԴ անվտանգության քաղաքականության գլխավոր ուղղությունները տարածաշրջանում ավելի հստակ ուրվագիծ ստացան: Տուրք տալով ոչ վաղ անցյալի գործելակերպին փորձ արվեց Ռուսաստանի ներկայությունը տարածաշրջանում դարձնել նոր ուժային դասավորվածության անբաժան բաղադրիչ այն պայմանով, որ տարածաշրջանային զարգացման ռազմավարական գերակայությունների որոշման գործում Մոսկվային վերապահվի «վերահսկիչ փաթեթը»²: Ստեղծված իրավիճակում Մոսկվան առաջ քաշեց ԱՊՀ շրջանակներում «տարբեր արագությունների ինտեգրման» գաղափարը: Հաշվարկն արված էր այն պետությունների համարկման վրա, որոնք առավել շատ էին ցանկանում և պատրաստ էին դրան: Հաշվի առնելով, որ երկու երկրների ռազմավարական շահերը համընկնում են՝ հարավկովկասյան տարածաշրջանում առավել առաջանցիկ հարաբերություններ հաստատվեցին Հայաստանի հետ: Դրա վառ ապացույցը պարբերաբար տեղի ունեցող ամենաբարձր մակարդակի հանդիպումներն էին: Այսպես՝ 1996-98 թթ. Հայաստանի նախագահն ինն անգամ եղավ ՌԴ-ում, որտեղ հանդիպումներ ունեցավ Բ. Ելցինի, Վ. Չեռնոմիրոֆինի, Ե. Պրիմակովի և ՌԴ այլ ղեկավարների հետ³: 1997 թ. օգոստոսին երկու երկրների նախագահները ստորագրեցին հայ-ռուսական բարեկամության, համագործակցության և փոխօգնության պայմանագիր, որը պատմության մեջ մտավ «Մեծ պայմանագիր անունով»: Փոխադարձ այցելությունների և քաղաքական հարաբերությունների խորացման շնորհիվ զգալիորեն ընդլայնվեց և նոր թափ ստացավ երկկողմանի ռազմատեխնիկական համագործակցությունը: 1995 թ. սկսած Հայաստանի տարածքում անցկացվել են ամենամյա զորավարժություններ, կատարելագործվել է ՀՕՊ միավորված համակարգը: 1997թ. պայմանագրի դրույթները բողոք առաջացրին ադրբեջանական կողմի մոտ, որոնք մտավախություն էին հայտնում, որ արցախյան հակամարտության հետ կապված այդ պայմանագիրն ուղղված է իրենց դեմ: Դրան նպաստեց ռուսաստանյան մամուլում արհեստականորեն բարձրացված աղմուկը ՀՀ-ին իբրև «չարտոնված զենք» վաճառելու մասին: Այս գործում անմասն չէին Թուրքիայի և Ադրբեջանի հատուկ ծառայությունները: ՌԴ Պետդումայի կողմից պայմանագրի վավերացումից հետո հայ-ռուսական կողմերը հանդես եկան համատեղ հայտարարությամբ, որ պայմանագիրն ուղղված չէ կոնկրետ

¹ Տե՛ս Սադոյան Բ., Անդրկովկասյան խնդիրները աշխարհաքաղաքական հարաբերությունների կիզակետում, ՌԱՀՀԿ, «Հայացք Երևանից», N 3, Երևան, 1997, էջ 31-41

² Տե՛ս, Տասնամյա հանրագումար, / ՌԱՀՀԿ/, Երևան, 2004, էջ 364-367:

³ ՀՀ ԱԳՆ, պատմադիվանագիտական բաժին, ց. 5, գ. 283, թ.69

պետության դեմ և ելնում է ընդհանուր դրույթներից¹: Սակայն հասկանալի է, որ այն ոչ միայն Թուրքիայից Հայաստանի սահմանների պաշտպանության և Ռուսաստանի հարավային սահմանների անվտանգության խնդիրներին էր միտված, այլև ի դեմս Հայաստանում տեղակայված ռուսական 102-րդ ռազմական բազայի վերահսկողություն էր սահմանում Մերձավոր Արևելքում՝ հենց ՀԱՊԿ-ի շրջանակներում:

Հետխորհրդային առաջին տասնամյակի վերջում ակնհայտ դարձավ, որ ՌԴ-ին չհաջողվեց փոխակերպել ԱՊՀ տարածքում կայունության երաշխավորի իր գործառույթային դերը կազմակերպական գերակայության²: Որոշ առումով Խորհրդային Միության իրավահաջորդ դարձած ԱՊՀ-ին այդպես էլ չհաջողվեց իրագործել համահավաք կազմակերպության բովանդակային գործառույթ: Արդյունքում նախագծերի իրագործման մեխանիզմները հայտնվեցին բազմաչափ կազմակերպությունների ծիրում, մասնավորապես՝ ՎՈՒԱՄ/1997թ. Վրաստան, Ուկրաինա, Ադրբեջան, Մոլդովա/, ՎՈՒՈՒԱՄ/1999-200 1թթ. Վրաստան, Ուկրաինա, Ռեգեկստան, Ադրբեջան, Մոլդովա/, ՇՀԿ/Շանհայյան համագործակցության կազմակերպություն/, ՄՍ/Մաքսային Միություն/, այդ թվում նաև ՀԱՊԿ/Հավաքական Անվտանգության Պայմանագրի Կազմակերպություն/: Վերջինի հավակնությունների շրջանակներում է անվտանգության բնագավառի հանգուցային դերակատարի ստանձնումը:

ՀԱՊԿ հիմնարար փաստաթուղթ է համարվում դեռևս 1992 թ. մայիսի 15-ին Տաշքենդում ստորագրված «Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագիրը» /ՀԱՊԿ/, որին իրենց մասնակցությունն էին բերել նախկին ԽՍՀՄ անդամ 15 հանրապետություններից միայն 9-ը՝ Ռուսաստանը, Բելառուսը, Հայաստանը, Վրաստանը, Ադրբեջանը, Ղազախստանը, Ուզբեկստանը, Տաջիստանը, Ղրղզստանը: 1993 թ. սեպտեմբերին նրան միացան Ադրբեջանը, դեկտեմբերին՝ Վրաստանը և Բելոռուսիան: Պայմանագիրն ուժի մեջ մտավ բոլոր երկրների համար 1994 թ. ապրիլին հինգ տարի ժամկետով: Պայմանագրի համաձայն՝ մասնակից երկրները ապահովում են իրենց անվտանգությունը կոլեկտիվ- հավաքական հիմքի վրա:

Հատկանշական է, որ ՀԱՊԿ գործունեության իրական հենասյուն հանդիսացող Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի չորրորդ հոդվածում հստակ նշվում է, որ մասնակից պետություններից յուրաքանչյուրի նկատմամբ ագրեսիայի դեպքում, բոլոր մյուս մասնակից պետությունները տրամադրում են նրան անհրաժեշտ օգնություն, այդ թվում նաև ռազմական, ինչպես նաև ցուցաբերում օժանդակություն իրանց տրամադրության տակ գտնվող միջոցներով:³

Պայմանագիրը պարտավորեցնում է ՀԱՊԿ անդամ պետություններին անհապաղ ձեռք առնել ինչպես ռազմական, այդպես էլ քաղաքական միջոցներ հնարավոր ագրեսիան կասեցնելու, կամ էլ հետ մղելու համար:

Հատկանշական է, որ այդ գործողությունների իրագործումը պիտի համապատասխանի ՄԱԿ Կանոնադրության 51-րդ հոդվածի դրույթներին⁴, որոնց էությունն այն է, որ անհրաժեշտ է միջազգային օրենսդրության շրջանակներում սահմանված ժամկետներում ընդունված որոշման մասին տեղեկացնել ՄԱԿ-ի անվտանգության խորհրդին:

Փորձագիտական շրջանակներում ՀԱՊԿ-ի 4-րդ հոդվածից բացի բովանդակային կարևորություն ունի նաև 2-րդ հոդվածը, համաձայն որի՝ կազմակերպության անդամ պետություններից որևիցե մեկի դեմ ռազմական սպառնալիքի դեպքում մյուս անդամները պարտավորվում են անհապաղ գործադրել համատեղ խորհրդակցությունների

¹ Տե՛ս Armenia: «Проблемы независимого развития» Российский институт стратегических исследований, Москва, 1998, էջ 561-562:

² Տե՛ս Фененко А., Американский фактор и кризис трансевразийского пространства. Центральная Азия и Кавказ, И3/27, 2003, с. 19-26.

³ http://www.odkb-csto.org/documents/detail.php?ELEMENT_ID=126 «Համատեղ անվտանգության մասին պայմանագիր», ՀԱՊԿ պաշտոնական կայք, /18.04.2017/:

⁴ Скотников Л.А., «Право на самооборону и новые императивы безопасности», «Международная жизнь» N 9, сентябрь 2004.

մեխանիզմը և համակարգելով սեփական դիրքորոշումը՝ միջոցներ ձեռք առնել ստեղծված վտանգները չեզոքացնելու նպատակով:¹

Հաշվի առնելով համաշխարհային և տարածաշրջանային ռազմաքաղաքական զարգացումների դինամիկան՝ կարելի է պնդել, որ հիշյալ պայմանագրի որոշ դրույթների համապատասխանեցումը ժամանակի պահանջներին ուղղակի անհրաժեշտություն է:

Պայմանագրի 4-րդ հոդվածում խոսքը գնում է պետության կամ պետությունների խմբի կողմից ՀԱՊԿ անդամ որևէ մեկի դեմ հնարավոր հարձակման մասին, ուստի այդ հանգամանքի բացակայությունը, ըստ որոշ ներքին ընդդիմադիրների, չի արտոնում ՀԱՊԿ-ին միջամտելու հայ-ադրբեջանական սահմանային «միջադեպերին»:

Առաջին հայացքից վերոգրյալը կարելի է համարել պայմանագրի տառին համահունչ, սակայն 2-րդ հոդվածում հստակ խոսվում է ՀԱՊԿ անդամ պետության անվտանգությանը սպառնալու և դրա հակազդման հաջորդող համապատասխան միջոցառումների վերաբերյալ, որն ինչպես տեսնում ենք այդպես էլ չի գործում:

Այսպիսով՝ ստացվում է մի պատկեր, երբ ՀԱՊԿ շրջանակներում պայմանագրի գրավոր, փաստաթղթային պարտավորություններն ավելին են, քան նրա գործառնական լիազորությունների շրջանակը պրակտիկ իրականությունում:

Չարդարացված ակնկալիքների, միգուցե նաև ՀԱՊԿ ներքին թուլության պատճառով էր, որ Ադրբեջանը, Ուզբեկստանն ու Վրաստանը 1999 թ. լքեցին հիշյալ կազմակերպության շարքերը: Դա այն դեպքում, երբ ՀԱՊԿ-ի շրջանակներում այս կառույցի անդամ երկրները կարող են Ռուսաստանից զենք գնել ներուսաստանյան գներով, այսինքն՝ ավելի էժան, քան այդ հնարավորություններն ունեն ռազմական այս կառույցի ոչ անդամ երկրները: Այս համատեքստում առնվազն կասկածելի է դառնում ռուսական կառավարող քաղաքական, հասարակական շրջանակների կողմից ներկայումս հաճախ հրապարակ նետվող այն մեկնաբանությունը, թե Ադրբեջանին զենք վաճառելը բացառապես բիզնես նպատակներ է հետապնդում: Մի կողմից՝ այս հիշյալ բացատրությունը, մյուս կողմից՝ ՌԴ՝ իբրև ՀՀ ռազմավարական դաշնակցի պատեհապաշտ մոտեցումներն ու կիսատ-պռատ քայլերն, անհասցե քննադատությունը Ադրբեջանի ղեկավարության ռազմաշունչ հայտարարություններին ու բացահայտ սադրանքներին, անվստահության մթնոլորտ են ստեղծում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների շրջանում ՌԴ-ի հանդեպ դրանից բխող անցանկալի հետևանքներով: Ադրբեջանին զենքի վաճառքը, հատկապես 2016 թ. ապրիլյան քառօրյա պատերազմից հետո առավել ևս դուրս է ողջամտությունից և հակասում է հենց ՌԴ-ի կողմից ՀԱՊԿ շրջանակներում ընդունած պարտավորություններին, այն է՝ ապահովել տարածաշրջանում անվտանգությունն ու կայուն խաղաղ զարգացումը: Ըստ փորձագետների՝ զենքի մատակարարումը Ադրբեջանին կարող է չար կատակ դառնալ ՌԴ-ի համար:

Հատկանշական է, որ ներհասարակական դիսկուրսի թե՛ հայկական և թե՛ ադրբեջանական կողմերի հռետորական հարցադրումներից էր / և է / հնարավոր մարտական գործողությունների ժամանակ ՀԱՊԿ ռազմական միջամտության հավանականությունը:

Հարկ է ընդգծել, որ ՀԱՊԿ-ում երբևէ չի տիրել միանշանակ հայամետ, կամ էլ ադրբեջանամետ դիրքորոշում, ինչի վերաբերյալ անուղղակի փաստել է նաև այդ ռազմաքաղաքական կազմակերպության այլևս նախկին քարտուղար Նիկոլայ Բորոյուժան 2006 թ. հունվարի 17-ին «Էխո Մոսկվի» լրատվականին տված հարցազրույցում: Նա նշել էր, որ ռազմական միջամտության խնդիրն այնքան զգայուն է, որ ինքը նույնիսկ դժվարանում է մեկնաբանել:

ՀԱՊԿ-ը գործնականում դժվարանում էր նույնիսկ սաստել ինչպես Ադրբեջանի Հանրապետության բացահայտ սպառնալիքներն, այդպես էլ պարբերաբար կրկնվող հետախուզամարտարշավային բնույթի հարձակումներն այդ կառույցին անդամակցող պետության հանդեպ: Արդյունքում ստացվում է, որ պայմանագիրը փաստաթղթային

¹http://www.odkb-csto.org/documents/detail.php?ELEMENT_ID=126 «Համատեղ անվտանգության մասին պայմանագիր», ՀԱՊԿ պաշտոնական կայք, /18.04.2017/:

ձևակերպումներում շատ ավելի ազդու ու պարտավորեցնող է, քան գործնականում: Այդ ոչ այլ ինչ է, քան իրականության մեջ Պայմանագրի դրույթների անթաքույց խախտում, հանգամանք, որը ոչ միայն վստահություն չի ներշնչում ՀԱՊԿ-ի նկատմամբ, այլև կասկածի տակ է դնում այդ ռազմաքաղաքական կառույցի գործունեության արդյունավետությունը: Նմանաբովանդակ մեկնաբանություններն առկա են հասարակության լայն շրջանակների հոգեբանական ընկալումներում, որի համար ՀԱՊԿ-ն այդպես էլ մնաց անգործունակ:

Վերոշարադրյալի տողատակերում նշարվող կասկածներին առարկայական հիմնավորում հաղորդեց նաև 2016 թ. ապրիլին Արցախի դեմ ադրբեջանական ահաբեկչական ագրեսիայի հետևանքով սկսված մարտական գործողությունների ժամանակ ՀԱՊԿ ռազմական մեքենայի առարկայական անգործությունը: Դա մեծապես պայմանավորված է նաև նրանով, որ ՀԱՊԿ ասիմետրիկ կառույց է, և նրա անդամներն առավելապես փոխկապակցված են Ռուսաստանի Դաշնության, քան միմյանց հետ: Ավելին, նույն ապրիլյան պատերազմի սկզբին Ռուսաստանից հնչած միակ հայտարարությունն այն էր, որ Ադրբեջանի գործողությունները միայն սրում են իրավիճակը Լեռնային Ղարաբաղում: Դրան հաջորդեցին ռուսական կողմի չափակարգված, չեզոք, բալանավորված, հերթապահ հայտարարությունները, իսկ ՀԱՊԿ անդամ երկիր Բելոռուսը գերադասեց Ադրբեջանի ղեկավարության հետ քննարկել իրավիճակն ու հիշել երկրի «տարածքային ամբողջականության» պահպանման անհրաժեշտությունը:

Հաճախ լինում է, որ ՀԱՊԿ անդամ երկրները նույնիսկ ունենում են տրամագծորեն տարբեր դիրքորոշում բազմապիսի, այդ թվում՝ ռազմաքաղաքական նշանակության հարցերի վերաբերյալ, ինչը լուրջ անջրպետ է առաջացնում նրանց փոխհարաբերություններում: Բլոգեր-լրագրող Ալեքսանդր Լապչինին Բելոռուսի իշխանությունների կողմից ժողովրդավարության բոլոր չափանիշներն ամեն օր ոտնահարող Ադրբեջանին արտահանձնելը վերը նշվածի անհերքելի ապացույցն է:

Հարկ է նշել, որ մինչև 2010 թ. ՀԱՊԿ-ում վերջնական որոշումները կայացվում էին անդամ պետությունների լիակատար համաձայնությամբ, ինչի բացակայության ժամանակ առաջանում էր փակուղային իրավիճակ: Հետագայում որոշվեց, որ անդամ պետություններն իրավասու են մնալ ձեռնպահ, եթե քվեարկության ներկայացվող որոշման նախագիծը չի հակասում նրա պետական շահերին, և նա սկզբունքորեն դեմ չէ դրան: Այսպիսով՝ ձևավորվեց մի իրավիճակ, երբ որոշումները հնարավոր դարձավ ընդունել ոչ թե անդամների լիակատար համաձայնությամբ, այլ բացարձակ մեծամասնությամբ: Սրա արդյունքում ընդլայնվում էին ՌԴ-ի հնարավորությունները որոշումներ ընդունելու առումով:

Առաջին հայացքից կարելի է տեսակետ զարգացնել առ այն, որ ՀԱՊԿ-ն այդպես էլ չվերածվեց անդամ պետությունների անվտանգության երաշխավորի համապարփակ և ընդհանուր շահեր հետապնդող կառույցի: ՀԱՊԿ-ն իր ներքին տրամաբանությամբ ունի որոշակի երկփեղկում: Նրա ռազմական մեքենան ամենայն հավանականությամբ կգործի նախկին ԽՍՀՄ հարավային թևի տարածքից դուրս, քան ԱՊՀ անդամների միջև ռազմական նշանակության խնդիրները հանգուցալուծելիս: Դա բացատրվում է նրանով, որ ՀԱՊԿ շարժիչ ուժ ու բովանդակություն հաղորդող ՌԴ-ն նախկին ԽՍՀՄ տարածքը դիտարկում է որպես իր աշխարհաքաղաքական նշանակալիության ապահովման կարևորագույն բաղադրյալ: Ռուսաստանի ռազմական անվտանգության ապահովման տեսանկյունից հիշյալ տիրույթում պաշտոնական Մոսկվայի գերակայությունը Կրեմլում դիտարկվում է որպես կենսական անհրաժեշտություն:

Ընդհանրապես ցանկացած տիպի և հատկապես ռազմական համագործակցության կամ գորքերի համատեղ կիրառման վերաբերյալ պայմանագրերը կենսագործելի են միայն կողմերի շահերի զուգորդման պայմաններում: Այդ առումով ԱՊՀ ներսում ՀԱՊԿ ռազմուժի կիրառումը կոնկրետ Ադրբեջանի դեմ համապատասխանում է միայն Հայաստանի շահերին, որի պատճառով էլ նրա գործադրումը հանուն ՀՀ-ի, ուժերի նմանատիպ դասավորվածության պայմաններում գրեթե իրատեսական չէ: